

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Megalitgravar på utställning, i skrift och på symposium i Hannover 1979
Strömberg, Märta

Fornvännen 1980, s. [128]-130

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1980_128

Ingår i: samla.raa.se

Kongresser

Megalitgravar på utställning, i skrift och på symposium i Hannover 1979

Ernst Sprockhoffs stora katalog *Atlas der Megalithgräber Deutschlands* del 3 utkom postumt 1975, överarbetad av Gerhard Körner, som biträtt även vid redigeringen av de två tidigare delarna. I detta tredje tvåbandsverk redovisas i text samt på foton, kartor och planer alla kända megalitgravar i Niedersachsen-Westfalen. Trots de brister, som vidlåder katalogen genom svårigheten att alltid rätt bestämma de ofta ej tillräckligt frilagda eller mer eller mindre skadade anläggningarnas karaktär och enskilda drag i konstruktionerna har Sprockhoff lämnat ett utomordentligt viktigt bidrag till megalitgravsforskningen. Han dog 1967 och hann aldrig slutföra någon sammanfattande, resonerande del att foga till atlasen. Det kan därför sägas, att en värdefull grund är lagd men att mycket återstår att göra. Erkännas måste dock, att det under senare tid utkommit ett par arbeten, som behandlar frågor kring megalitgravarna i Niedersachsen och då främst fyndmaterialet i dessa, nämligen Elisabeth Schlichts publikationer *Die Funde aus dem Megalithgrab 2 von Emmeln, Kreis Meppen* (1968) och *Das Megalithgrab 7 von Gross Berssen, Kreis Meppen* (1972).

Härtill kommer det mycket omfattande arbete, som har utförts i Mecklenburg under ledning av Ewald Schuldt och som resulterat i ett översiktsverk och ett flertal mindre skrifter av rapportkaraktär samt ett par populärvetenskapliga småböcker. Detta med stor intensitet drivna forskningsprojekt har givetvis stimulerat till nya insatser även utanför Mecklenburgs och DDR:s gränser.

I november 1979 öppnades en utställning

i Landesmuseum, Hannover kring temat "Grossteingräber in Niedersachsen". Det är här fråga om en specialutställning, som förberetts noga och under lång tid. Förutom det material, som funnits tillgängligt i det egna museet, har man lånat in fynd från andra museer. Resultatet har blivit en modern — om än icke extremt modern — exposition, som på ett tilltalande sätt ger inblickar i det skede i Niedersachsens forntid, då man byggde stenkammargravar. Man har velat spegla mångfalden i gravformerna och utnyttjar även modeller i liten skala. Men museet har också haft ambitionen att ge allmänheten en föreställning om det monumentala i gravkonstruktionerna genom att visa den centrala delen av en megalitgrav i avgjutning. Gravarna får dock inte framstå som isolerade företeelser utan sättes in i sitt naturliga sammanhang i den neolitiska bygden och den bosättning man lyckats spåra. Besökaren erbjuds också se en lång serie diabler, beledsagade av en populärt hållen redogörelse för Niedersachsens megalitgravar. Men inte nog med detta. För första gången i Landesmuseums historia har man också framställt en bok av litet större omfång i direkt anslutning till en utställning. Syftet med denna bok är att litet mera ingående informera om de problem, som kommer till uttryck i utställningen. Man vill dels tala om vad som kan sägas vara solid kunskap, dels redogöra för de många osäkra punkterna. Trots allt är dateringsfrågorna inte helt lösta och inte heller frågorna om funktionen eller den ekonomiska och sociala bakgrunden, påpekade det i skriftens inledning.

Boken heter liksom utställningen *Grosstein-gräber in Niedersachsen* och ingår i Veröffentlichungen der urgeschichtlichen Sammlungen des Landesmuseums zu Hannover, Band 24, Verlagsbuchhandlung Lax, Hildesheim 1979 (ISBN 3-7848-1224-4). Det är en publikation på 262 sidor, utgiven av Heinz Schirinig, som är ansvarig för utställningen, och med många medarbetare, vilka inte alla kan namnges i detta sammanhang. Inledningsvis framhålls att författarna tillhållits att skriva enkelt så att texten skall förstås av gemene man. Detta betyder dock inte, att alla författarna genomgående lyckats härmed. Fackmannen är dock tacksam för att varje artikel är försedd med litteraturhänvisningar.

I det första kapitlet lämnar Heinz Schirinig en allmän, föredömligt välskriven redogörelse för megalitgravsforskningens historia och för gravformerna i Niedersachsen. Det rör sig om flera olika typer av dösar och gånggrifter, som förutom i texten även redovisas på en plan. Han berör vidare de niedersachsiska gravarnas anknytning till trattbägar-kulturen men påpekar samtidigt dateringsproblemen. Med viss maning till försiktighet på grund av att han inte anser att C¹⁴-metoden ännu är en helt stabil dateringsgrundval anger han dock tiden för de äldsta dö-sarna i Niedersachsen till ca 2800 f. Kr. och för de äldsta gånggrifterna till ca 2600 f. Kr. Genom att de undersökta boplatserna är så fåtaliga har man fragmentarisk kännedom om hur bondesamhällena såg ut. Man har dock på några platser funnit husgrunder och nyligen också befästningsanläggningar, besläktade med de likaledes relativt nyfunna vid Sarup på Fyn. Schirinig diskuterar också de olika möjligheterna att tolka megalitgravarnas förekomst i området.

Efter den inledande översiktligt upplagda artikeln följer en lång rad bidrag, behandlande skilda problem med anknytning till stenkammargravarna i Niedersachsen och med utblickar utanför den egna regionen i större eller mindre utsträckning. Ulrich Fischer skriver om de europeiska kontakter, som gravformerna vittnar om. Vidare ingår här uppsatser av Elisabeth Schlicht och

Friedrich Laux om storstensgravar i skilda delar av området. Den sistnämnde har i nord-östra Niedersachsen kunnat fastställa, att olika keramikgrupper, följande efter varandra i tid och utveckling också kan knytas till olika gravtyper. Härigenom har man i viss mån uppnått en kronologi, som dock måste prövas inom ett större landområde. Förutom ett par artiklar om speciella stenkammargravar samt om markgravar, som ju utgör komplement till megalitgravarna, redogöres för efterbe-gravningar i stenkammargravarna. Det gäller klotamforakulturen, enkelgravskulturen och klockbägarkulturen. Klaus Raddatz tar upp det ofta diskuterade, komplicerade proble-met om megalitgravarnas funktion. Han ställer sig skeptisk till tanken, att de använts till primärbegravningar, eftersom man ju inte brukar finna ostörda skelett inuti gravkam-rarna. Många forskare instämmer häri och tänker sig, att de döda haft en annan "grav-plats", innan de fördes in i megalitgraven. Men problemen är ändå många, när det gäller skelettfynden inuti dessa stora monu-ment.

De nordtyska megalitgravarnas ålder är ämnet för en av Hermann Schwabedissens artiklar. Han kommer då in på kulturgrup-perna, varvid bl. a. den av honom under-sökta fyndplatsen vid Rosenhof intar en vik-tig plats. Flera författare berör fyndmaterial från megalitgravar och dessas betydelse för datering, för belysning av frågor kring han-dels- och kulturkontakter samt möjligheten till databehandling av keramiken från an-läggningarna. Av övriga avsnitt förtjänar särskilt det om trattbägarboplatserna i Nie-dersachsen att nämnas, författat av Heinz Schirinig och W. Hajo Zimmermann. Där informerar man om fynden av husgrunder och diskuterar byggnadstekniken förutom en del andra frågor i samband med det ännu relativt magra materialet.

Som helhet är detta en mycket nyttig bok, som utgivits som komplement till en megalit-gravsutställning och som riktar sig till en större allmänhet men som tacksamt tas emot även av fackkollegerna.

Återstår att säga något om det internatio-nella symposium, som anordnades den 26-27

november 1979 i anslutning till öppnandet av utställningen. Man ville få tillfälle till fördjupad diskussion inte bara inom den egna kretsen utan även med arkeologer, som var sysselsatta med megalitgravsproblem i andra länder. Eftersom många tyska arkeologer hade kommit tillstädes och ett par professorer även medtagit sina studenter blev deltagarantalet stort, omkring 100 personer. De aktiva i diskussionerna var dock betydligt färre. Efter sedvanliga hälsningsanföranden inleddes symposiet av Colin Renfrew, som gav en allmän presentation av sin syn på megalitgravsproblemet och inte minst på frågorna om spridningen, om funktionen samt om samhällets struktur och anledningen till att det finns megalitgravar i vissa områden och i andra inte. De tyska forskarna Fischer, Raddatz och Schwabedissen höll föredrag, som i stort motsvarade deras inlägg i den ovannämnda publikationen. Från Sverige talade undertecknad om problem i sydsvensk megalitkultur och framför allt om nya undersökningar. Lili Kaelas hade av tidsskäl tvingats inhibera sitt föredrag men gjorde ändå ett kort inlägg för att belysa vissa

svenska megalitgravsproblem. Om holländsk megalitkultur talade J. A. Bakker och om gravarna i Bretagne och de praktiska försöken för att komma till rätta med problemet om hur stor arbetsinsats som behövs för att bygga dem informerade P.-R. Giot. För nya resultat rörande megalitkulturen på den iberiska halvön redogjorde Ph. Kalb, som förhoppningsvis skall slutföra Georg och Vera Leisners stora publikationsserie om megalitgravarna. Det torde dock först krävas vissa fältundersökningar och en förnyad genomgång av det material, som Vera Leisner före sin död samlat till en planerad volym i serien.

Symposiet avslutades med ett offentligt föredrag av Poul Kjaerum om megalitiska kultbyggnader och gravar i Jylland. Det har ställts i utsikt att föredragen skall tryckas genom Landesmuseums försorg.

Märta Strömberg
Lunds universitets
historiska museum
Kraftstorg 1
223 50 Lund